A. V. Frič: Indiáni Jižní Ameriky

„Běloši žijící na pokraji divočiny jsou většinou přesvědčeni, že Indiáni jsou tvorové s nízkou inteligencí. Zajímavé je, že takový názor šíří i ti, kteří jsou sami analfabety. Já ve shodě se všemi slušnými lovci, kteří se s Indiány po léta stýkali, jsem názoru opačného. Indiáni mají vysokou přirozenou inteligenci. Myslím, že nesprávný dojem vzniká ze dvou důvodů: prvním je oboustranná neznalost řeči partnera, často jeden mluví o voze a druhý o koze, a považují proto jeden druhého za hlupáka, druhým je patrně určitá mazanost domorodců, vypěstovaná způsobem života a mnoha handicapy Indiánů vůči bělochům. Jestliže my těžko pronikáme indiánskou mentalitou, jsme sami pro ně mnohem nevypočitatelnější. Žádáme a jsme ochotni platit za nejnemožnější hloupůstky, klademe nesmyslné otázky, jako není-li v Chaku petrolej, a není-li nám vyhověno, používáme stejně nesmyslné násilí. Indián je slabší a trpké zkušenosti ho naučí roztržkám s bělochy se vyhýbat, dělat, že nerozumí, stavět se hloupým.“ (Str. 187)

Následující text je příkladem, jak probíhal styk Indiánů s bělochy – jejich vzájemné reakce a hodnocení (i když zde můžeme soudit, že běloch je v tomto případě značně „trpělivý“ a „hodný“ - střet dvou kultur stavících na určitých minulých zkušenostech.
Text může částečně poodhalit indiánskou mentalitu a způsob jednání se silnějšími vetřelci.

POSLEDNÍ CESTA GUIDA BOGGIANIHO*)

Pondělí 28. července 1902

Konečně je pohromadě všechno, co naše expedice nutně potřebuje, aby mohla s nadějí na úspěch pátrat po osudu italského malíře, cestovatele a badatele Guida Boggianiho, o kterém není od října minuleho roku žádných zpráv. Italové usedlí v Asunciónu utvořili výbor, který tuto výpravu vysílá, poctiv mne důvěrou k jejímu vedení.

Dnes jsem vyplul spolu s deseti lidmi (šest Paraguayců a čtyři Argentinci) na palubě parníčku *Lalo* z Asunciónu. Máme celkem dvanáct mul, množství potravin, munice, léků a jiných nezbytností. Míříme do Puerta Casado.

Pátek 1. srpna

Dnes jsme dorazili do Puerta Casado. Byli jsme velmi pozorně přijati jedním z mecenášů expedice, panem Albertem Casadem, který dovyzbrojil naši výpravu a mne vybavil doporučujícím dopisem pro správce rodinné farmy Casadů na latifundiích Los Madanos, kam odcestujeme zítra.

Sobota 2. srpna

Na Casadově farmě ponechávám v péči správce, který se chová velmi přívětivě, personál expedice, a sám pokračuji v cestě do pevnosti Bahia Negra. Tam jsou připraveni Indiáni znalí krajiny, kteří nám budou sloužit jako průvodci po Chaku, kde se žádný z nás nevyzná.

Neděle 3. srpna

Do pevnosti jsem dorazil podle plánu, ale hned se ukázalo, že zde budu muset strávit několik dní, než se lidé, kteří nás tu měli očekávat, vrátí z lovu. Pan Michele Acevedo, který nám indiánské průvodce přislíbil a několikrát už potvrdil, že jsou připraveni, se mi nezdá dost zodpovědný. Uvidíme. Zatím využiju čas k sehnání nějakých informací o končinách, do nichž se vydáme.

Pátek 8. srpna

Dnes se mí budoucí průvodci, které mi pan Acevedo tak vychválil, vrátili z lovu, a já jsem značně zklamán. Nejenže nejeví žádnou velkou chuť doprovázet

*) Tato kapitola není dílem A. V. Friče, je to výňatek z cestovního deníku G. F. Cancii, objeveného ve Fričově pozůstalosti. A. V. F. z něho hodlal citovat v dalším dílu své knihy, proto byl zařazen do tohoto vydání.

mou expedici, ale zjistil jsem, že jim nejsou známy ani podmínky, za nichž mají být najati, ani cíle cesty, takže vlastně nevědí, co se od nich očekává.

Po dlouhém a úmorném vyjednávání musím ke čtyřem Indiánům přijmout ještě jednoho jejich mladého přítele Argentince, ovšemže také Indiána: ti čtyři prý znají krajinu, ale nehovoří španělsky ani portugalsky, pátý naopak. Takže bude tlumočníkem. Mám obavy, aby se nakonec všichni neukázali být spíše přítěží, hladovými krky navíc.

Neděle 10. srpna

Dnes jsem se vrátil s těmi pěti „průvodci" do Los Medanos. Okamžitě jsem učinil všechny přípravy, abychom ráno mohli konečně vyrazit bez ztráty dalších dnů. Bude nás tedy i se mnou šestnáct mužů a budeme mít 16 koní a 12 nákladních mul. Kus cesty, prý asi tři dny, nás bude provázet pár zaměstnanců Casadovy farmy. Budou to ti, kteří před deseti měsíci doprovázeli Boggianiho a jeho druha Gavilana, a vrátí se z místa, odkud tehdy také Boggiani putoval už s Gavilanem do nitra Chaka sám.

Pátek 15. srpna

Od včerejšího rána putujeme sami – tři lidé z Medana se vrátili na farmu. Zamířili jsme k západu, kde jsme objevili úzkou stezku, prosekanou v pralese. Nebylo pochyb, že ji vysekal Boggiani. Snažíme se neztratit jeho stopu, i když stezka je místy sotva znatelná a místy ji už prales pohltil. Pak pátráme v okolí, dokud její pokračování opět neobjevíme.

Pátek 22. srpna

Náš postup je stále pomalejší. Četné nesnáze způsobuje sama povaha krajiny, nedostatek vody, a především zvolna se naplňující předtucha, která se mne zmocnila, když jsem najímal indiánské průvodce v Bahia Negra. Žádný z nich se tu nevyzná, nebo z nějakého důvodu neznalost předstírá. Mám chuť je poslat zpět.

Pondělí 8. září

Dnes tři z mých Indiánů uprchli. Využili příležitosti, když jsem se vzdálil v doprovodu jednoho muže a tlumočníka Filippa, abych pátral v okolí našeho nočního ležení.

Divím se, že neutekl i čtvrtý. Už řadu dní mi všichni odmítali podávat podrobnější informace, buď z neznalosti, nebo prostě proto, že neměli zájem na úspěchu naší cesty. Čím dál zřetelněji jsem pozoroval, že hledají jen vhodnou příležitost k útěku. Rozhodl jsem se, že nebudu čekat, až uprchne i čtvrtý, a že ho ještě využiji. V několika dnech, jak jen najdeme vhodné místo k tábořením, ho pošlu do Los Medanos s dopisem panu Casadovi.

Pátek 12. září

Dnes jsem své rozhodnutí uskutečnil. Čtvrtý Indián odejel v doprovodu dvou mých lidí a veze dopisy pro pana Casada a několik dalších příznivců naší výpravy. Ti dva se mají co nejdříve vrátit a přivézt nějaké nové zásoby a vyměnit část zbraní, jež je ve špatném stavu. Do jejich příjezdu budeme podnikat krátké průzkumy okolí, abychom se poněkud zorientovali.

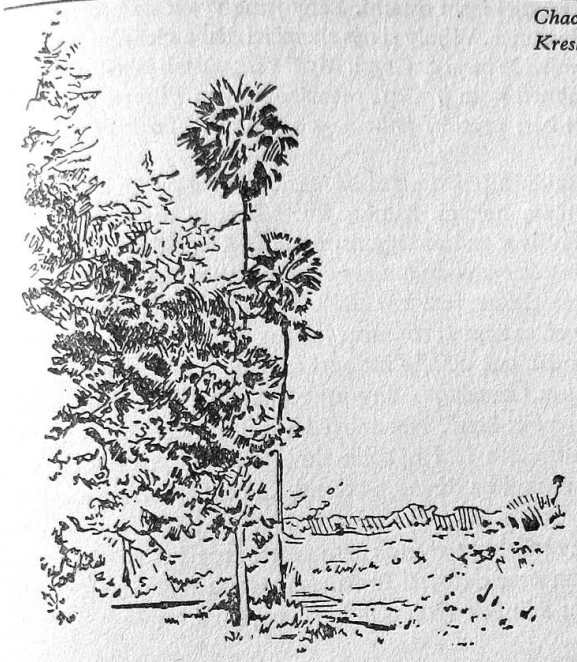

Chaco, na pokraji lesa a pampy. Kreslil Quido Boggiani

Středa 24. září

Předevčírem se poslové vrátili, přivezli vše, co přivézt měli, a včera ráno krátce po páté hodině jsme se vydali na další pochod. Objevili jsme staré stopy koní, a já se domníval, že by mohly patřit koním Boggianiho. Zakrátko se ztratily, ale po několika mílích cesty týmž směrem se opět ukázaly. Pak jsme je sledovali po úzké a špatně znatelné stezce, jejíž původ jsme nejprve nemohli určit. Po několika hodinách jsme však poznali, že tudy putovali Indiáni (což neznamenalo, že před nimi to nemohl být Boggiani!): Na jednom místě byl z přeraženého stromu algarrobo vybrán med. Zrychlili jsme postup a po čtvrté odpoledne jsme dorazili k opuštěné tolderii (indiánskému táboru).

Asi v 18 hodin jsem z nevelké vzdálenosti směrem od jihu uslyšel výstřel. Indiáni tedy nebyli daleko, ale patrně o nás nevěděli. Se vší obezřetností jsme se utábořili. Během noci jsme se střídali na stráži. Tlumočník Filippe nezamhouřil oka a při každém zašumění pralesa v hrůze vykřikoval: „Indiáni!“ Až na tuto drobnost však proběhla noc v klidu.

Dnes ráno jsem vydal přísný zákaz používání střelných zbraní a doporučil jsem všem svým lidem pro případ, že bychom dorazili do ležení Čamakoků, aby se ani slůvkem nezmínili o Boggianim a omezili se pouze na dotazy po pitné vodě a směru cesty do Bolívie.

Po 8. hodině jsme nalezli další opuštěné tábořiště a krátce nato se naše opatrnost ukázala zbytečná: objevil nás indiánský pes. V doprovodu Filippa

a jednoho dalšího muže předjel jsem ostatní. Záhy jsme vyjeli na prostranství a octli jsme se u obydlené vesnice. Všimly si nás skotačící děti a s křikem prchaly. Totéž učinily ženy pohybující se mezi chýšemi. Muži však zůstali jako přikovaní, ani zbraní se nechopili. Ihned jsem jim dal prostřednictvím Filippa na srozuměnou, že se nás nemají bát, protože jsme jejich přátelé. Nezamýšlíme jim uškodit ani s nimi vést boj.

Podařilo se nám je uklidnit. Jejich náčelník, cacicco, vzal pušku a v doprovodu mnoha mužů s oštěpy, holemi, kamennými sekerami a šípy mi vyšel v ústrety. Ženy se přibližovaly v zadním houfu, nesouce každá dvě i tři děti.

Zeptal jsem se, kde lze nalézt vodu a kudy vede cesta do Bolívie. Náčelník odpověděl, že voda je v nedalekém jezírku, kde táboří jiní Indiáni, a cestu do Bolívie že neznají. A zároveň se zeptal, zda jsme jen my tři. Řekl jsem, že následuje ještě devět dalších mužů, což učinilo žádoucí dojem.

Požádal jsem jednoho z Čamakoků, aby mne doprovodil ke zmíněnému jezírku, abychom mohli napojit koně. Neodpověděl mi, ale náčelník Oruk se obrátil k jednomu svému muži a řekl několik slov. Bojovník začal okamžitě nahlas křičet, a když jsem se ptal na důvod, řekli mi, že nenávidí Indiány, kteří jsou u jezírka.

Pochopil jsem, že brzy půjdeme vstříc různým nebezpečím. Před rozloučením s náčelníkovým lidem jsme darovali Indiánům trochu yerby-maté (paraguayský čaj), tabáku, cukru a jiných věcí, o něž nás požádali.

Čtvrtek 25. září

Dnes jsme se snažili postupovat směrem, jímž nás Indiáni poslali, abychom co nejdříve dosáhli jezírka. Už třetí den jsme se dostatečně nenapili ani my ani naše zvířata.

Po několika hodinách svízelné cesty jsem se vyšplhal na vysoký strom a dalekohledem jsem se snažil prozkoumat krajinu. Uviděl jsem ptáky zvané chacá, kteří obyčejně sídlí v blízkosti vod. Zamířili jsme tedy s karavanou na sever a měli jsme štěstí. Nalezli jsme nejprve malou bažinu s trochou vody a opodál uměle vyhloubený příkop, kde bylo vody dostatek pro nás i pro koně a muly. Zpozorovali jsme, že jsme sledováni několika Indiány, a vykročili jsme směrem k nim. Tři nebo čtyři se ztratili v pralese, ale jeden počkal. Zeptal jsem se ho, proč nás sleduje. Odpověděl, že je náčelníkem kmene, který sídlí nedaleko jezírka, a požádal mne o tabák. Strachem sotva mluvil. Tabák jsem mu dal a pozval jsem ho mezi nás. Zeptal jsem se, zda je také dál směrem do Bolívie voda, ale odpověděl záporně. Pak jsem mu položil přímo otázku, kdo tudy projížděl na koních, jejichž stopy jsme sledovali. Řekl, že dva běloši přijeli od Porto Murtinha a tam se také vrátili. Věděl jsem, že lže, a nepovažoval jsem za moudré klást další otázky. Rozloučil jsem se s ním a řekl jsem mu, že se asi za čtyři dny vrátíme do těchto míst. Bylo vidět, že opět dostal strach.

Když jsme se večer utábořili, přišel za mnou Filippe a řekl mi, že v Orukově vesnici hovořil s jednou ženou, která mu prozradila, že Boggianiho zabili Indiáni „barbudos“ (vousatí).

Jeho zpráva mne překvapila a přikázal jsem mu, aby mne o rozhovoru informoval podrobně.

„Požádala mne o tabák a o šátek, který jsem měl na krku, pane," řekl mi. „Dal jsem jí obojí a ona bez dalších otázek vyprávěla, že ty dvě osoby, co přijely na koních, s nimi dlouho žily u jezírka a pak odjely kamsi daleko, kde je zabili barbudos. Vtom ji náhle Indián, který stál poblíž, prudce okřikl, a od té chvíle už ji nebylo možno přimět k hovoru."

Zamyslel jsem se. Ze všeho toho se mi zdá být nejpravděpodobnější, že Boggianiho zabili buď přímo lidé Orukovi nebo jiní Čamakokové. V jejich chování je příliš mnoho výmluv a klamání, jakož i snaha rychle vyrozumět o naší přítomnosti celý kraj.

Neděle 28. září

Dnes jsme se po čtyřdenním průzkumu dosti širokého okolí dostali opět do blízkosti Orukova tábora. Náčelník se zdál být velmi potěšen. Kladl jsem mu různé otázky, většinou tytéž co dříve. Na všechny odpověděl zcela jinak než poprvé. Když jsme si spolu povídali, přišli dva Indiáni ozbrojení loveckými puškami, z nichž jedna byla dvouhlavňová. Držel ji v ruce právě ten, který přikázal mlčet ženě, jež ve středu mluvila s Filippem. Zaměřil jsem se na něj, a protože uměl trochu portugalsky, hovořili jsme přímo. Ptal jsem se, kde se cestou do Bolívie rozkládají neprostupné pralesy, v kterých místech jsou tábory a vesnice Indiánů, na kterých úsecích lze nalézt kvalitní vodu v dostatečném množství. Odpovídal velmi zdvořile, zda však mluvil pravdu, nemohl jsem si ověřit. Když jsem mu položil otázku, čí jsou ty stopy koní, kdo, kdy a kam tudy projížděl, zaváhal, jeho pohled těkal po soukmenovcích a zdálo se, že je postrašen. Nakonec řekl, že nic neví. Prostřednictvím Filippa jsem mu otázku opakoval v jeho jazyce, ale odpověď byla stejná.

Zaujal mne také Indiánův oblek. Měl na sobě plátěnou košili s janovským vzorkem, celkem novou, byl bez kalhot a na hlavě měl čapku z červené látky. Pod košilí měl kožený pás, jehož vzhled svědčil o tom, že byl sice vyroben Indiány, ale z kůže z koňského sedla. Podařilo se mi vyměnit s ním tento pás za šátek na krk.

Během celého odpoledne přicházeli za námi Indiáni jeden za druhým, aby od nás něco získali nebo s námi alespoň směňovali. Všech jsem se samozřejmě vyptával na různé užitečné věci. Od jednoho z nich jsem se dověděl, že před delším časem tudy projížděli dva bílí muži směrem na jih, kde za nejbližším pralesem je území vousatých Indiánů, ohraničené potokem. Tam prý ti dva mužové s vousatými bojovali, byli uvězněni a zabiti.

Náčelník Oruk se chová stále velmi přátelsky. Ještě teď večer mne přišel navštívit a dohodli jsme se, že zítra doprovodí mou výpravu do hlavního ležení Čamakoků a seznámí mne s hlavním náčelníkem Oroem. Na toto setkání se těším, protože by mohlo přinést nějaký obrat v našem pátrání.

Pondělí 29. září

Hned ráno Oruk skutečně přijel. Byl sám. Brzy jsme se dali na pochod. Po

několika hodinách pochodu pro nás dosud neznámou cestou jsme dorazili na rozsáhlé volné prostranství obklopené hustým pralesem. Po okraji kruhovité planiny byly rozsety chýše Indiánů. Hlavní náčelník Oroe byl zřejmě o našem příchodu zpraven, protože nám přišel asi tři sta metrů naproti, obklopen svými válečníky. Vztáhl ruku k pozdravu a promluvil ke mně ve svém jazyku. Odpověděl jsem mu portugalsky. Dohodl jsem s ním místo, kde se naše výprava utábořil. Oroe nosí červené vojenské kalhoty a kazajku ze světlé látky. Na hlavě má čapku ze stejného sukna jako kalhoty, ozdobenou střapcem. Ozbrojen je pouze dýkou.

Když jsem vydal rozkazy k postavení stanů, svěřil jsem svou vinčestrovku Filippovi a počal jsem besedovat s náčelníkem, obklopeným všemi bojovníky. Jejich chování se mi příliš nelíbilo.

Když mí muži postavili stany, pozval jsem náčelníka k sobě. Pohodlně jsme se usadili a já mu prostřednictvím tlumočníka opakoval už tolikrát kladené otázky. Řekl mi mimo jiné, že žádné koňské stopy jsme nemohli nikde v okolí vidět, protože koně těmito končinami nikdy neprojeli. Po této jasné lži jsme dlouho mlčeli. Najednou začal Oroe křičet a prudce gestikulovat. Protože jsem ničemu nerozuměl, požádal jsem Filippa, aby mi řekl, oč jde.

„Náčelník tvrdí, že toto území je jeho a že nikdo nemá právo jím procházet, aniž by zaplatil poplatek. Žádá šatstvo pro všechny své lidi a pro sebe dvouhlavňovou pušku."

Odpověděl jsem, že jsme nepřišli s nepřátelskými úmysly a že tudy procházíme na cestě do Bolívie. Protože však nám všichni tvrdí, že dále není voda, počkáme zde na déšť. Nabídl jsem mu, chce-li nás doprovázet, že mu dám při návratu požadovanou pušku.

Když to uslyšel, začal zuřit ještě hlasitěji.

Vstal jsem a dal jsem svým lidem rozkaz k pohotovosti. Když Oroe uviděl, že se mí muži chápou zbraní, uklidnil se náhle a požádal mne o maté a tabák. Obé dostal a já jsem projevil přání navštívit jeho tábor. Souhlasil. Filippe neměl mnoho chuti mne doprovázet a dokonce mne od návštěvy zrazoval, protože náčelník je prý velmi rozhněván. Přikázal jsem mu však, aby vzal zbraně a následoval mne.

Nahlédl jsem do mnoha chýší a pokud možno nepozorovaně jsem hledal nějaký předmět, který mohl náležet Boggianimu. Nabýval jsem totiž bolestné jistoty, že cestovatel je mrtev a že tito Indiáni – nejsou-li přímo jeho vrahy, určitě jsou alespoň spoluviníky. Nenašel jsem však nic.

Než jsme usnuli, vydal jsem rozkazy k zdvojnásobení nočních stráží.

Úterý 39. září

Noc proběhla klidně, během dne spadl lehký déšť.

Odpoledne mne přišlo navštívit několik Indiánů. Vida jejich vlídný a smířlivý postoj, daroval jsem třem z nich, zřejmě pohlavárům, po jedné košili. Čtvrtému jsem dal kalhoty a ostatním šátky na krk a různé tretky.

K večeru se objevil jeden Indián, který mluvil portugalsky. Drzým tónem

mne požádal o košili a takřka poručil, abych jeho náčelníkovi poslal dvouhlavňovou pušku. Když jsem se k tomu neměl, začal vyhrožovat a prohlásil, že Čamakokové jsou divoký a statečný národ. Odpověděl jsem, že to mne vůbec neznepokojuje, a klidným tónem jsem ho požádal, aby se klidil, protože za jeho drzost bych mu byl nucen uštědřit tvrdou lekci. Odešel, aniž hnul brvou.

K večernímu ohni přišlo ještě několik hostů. Když jeden z nich vyndaval cosi z taštičky, kterou měl zavěšenou přes rameno, zahlédl jsem, že má uvnitř pečlivě složené noviny. Požádal jsem ho, aby mi je půjčil. Byla to římská La patria z června minulého roku! Když ostatní viděli můj zájem, nabídli mi ještě jedno číslo El Paraguay a jeden Diario Oficial, vycházející v Asunciónu. Obojí však bylo novějšího data. V jedné kabelce jsem však objevil a výměnou za jakousi maličkost získal kus látky z praporu, v jiné dvě kávové lžičky a několik prázdných plechových krabiček.

Přišel za mnou Filippe a řekl mi, že mezi Indiány objevil svého dávného přítele, který by nám možná mohl být užitečný. Požádal jsem ho, aby mi ho ráno přivedl.

Středa 1. října

Filippův přítel přišel. Dal jsem mu něco sucharů a vyjeli jsme si do lesa. Cestou jsem se ho vyptával, ale na všechny otázky odpovídal, že nic neví. Když jsem se zeptal, kam odjel náčelník Oruk, řekl, že on i jeho lidé mají z nás strach a že se stáhli daleko do pralesa.

Všechno mne utvrzuje v přesvědčení, že Čamakokové mají v Boggianiho zmizení prsty. Jejich odpovědi se navzájem popírají, a chci-li znát pravdu, je mi jasné, že budu muset jednat napříště velice tvrdě.

Čtvrtek 2. října

Dnes ráno jsem spatřil odcházet z indiánského tábora jednoho muže ozbrojeného puškou a sekyrou a nesoucího velikou tykev. Vypravil jsem se za náčelníkem a mezi řečí jsem se ho s očividnou lhostejností zeptal, kam jeho člověk šel. Náčelník mi s drzou samozřejmostí odpověděl, že šel hledat med. Protože jsem nikdy nikoho neviděl hledat med s takovouto výzbrojí, urychleně jsem se v doprovodu Filippa vydal za ním, ale bylo pozdě. Indián se ztratil v pralese. Není pochybností, že byl Oroem vyslán, aby v ostatních indiánských vesnicích oznámil naši přítomnost.

Pátek 3. října

Dnes ráno, poučen včerejší příhodou, jsem se rozhodl jednat nejen tvrdě, ale také otevřeně.

Vzkázal jsem, aby mne navštívil Oroe a jeho zástupci. Bylo chladno, a když přišli, rozsadili jsme se kolem ohně.

Řekl jsem úvodem, že jim nechceme způsobit žádnou škodu a že je nechceme ani pronásledovat, že však je žádám, aby mi pravdivě a beze vší lsti odpověděli na otázky, které jim položím.

Oroe na to pravil, že všichni Čamakokové jsou hodní a že nás mají velmi rádi.

„Výborně," odvětil jsem, „tedy poslouchejte! Přicházím pátrat po dvou osobách, které před jedenácti úplňky přišly do těchto končin. Oba muži jeli na koních a směřovali k vašim tábořištím. Jeden z nich, bílý náčelník, se jmenoval Boggiani. Znají ho všichni Čamakokové a hovoří vaším jazykem..."

Teď měli jistotu. Zůstali jako zkamenělí. Nevěděli, co odpovědět. Indiáni, kteří s nimi přišli a postávali kolem, se náhle dali na útěk. Náčelník i jeho zástupci povstali, ale moji lidé, poslušni rozkazu, je zadrželi.

Několikrát jsem opakoval, že budou-li odpovídat upřímně, propustím je na svobodu.

Oroe se zmohl na slovo: „V těchto končinách jsme neviděli žádného křesťana. Ani Boggianiho nikdo z nás nezná. Možná že on i jeho druh jsou v některé ze vzdálených vesnic, území Čamakoků je velmi rozsáhlé..."

Samozřejmě lhal.

Řekl jsem, že vím, že Boggianiho zná a že nemluví pravdu. Nejméně dva z jeho lidí že Boggianiho doprovázeli, a že tedy musí znát jeho osud. Neposkytnou-li mi pravdivé zprávy, že zatknu a předám paraguayským vojákům k potrestání náčelníka i jeho zástupce.

Nato všichni opět popřeli, že by o Boggianim něco věděli.

„Jak je tedy možné," pravil jsem, obraceje se na jednoho z Oroových průvodců, který hovořil trochu portugalsky, „že jsem u tebe viděl Boggianiho noviny? Ty sám jsi ho doprovázel!"

„Ne, pane, ty noviny mi dal Giorgio!"

„Kde je ten Giorgio?"

„Nevím, kde je, ale noviny přinesl z Fuerte Olimpa."

„Lžeš," křikl jsem rozhněván. „Snažíš se mne podvést! Ty sám jsi zabil Boggianiho a okradl jsi ho!"

Chvěl se jako list.

Přinutil jsem se ke klidu a Filippovým prostřednictvím jsem je požádal, aby mne dovedli na místo, kde je Boggiani, ať živý či mrtvý. Řekl jsem, že pak dostanou pušky a mnoho dalších darů a budou propuštěni. A nevyhoví-li mi, že je odvedu všechny jako zajatce do Asunciónu.

Chvíli mlčeli. Pak mi Oroe nabídl jednoho ze svých válečníků, který prý mne dovede do vzdálených vesnic Čamakoků, kde by třeba o Boggianim něco věděli. Řekl jsem, že potřebuji tři. Souhlasil, ale vybral jiné, než které jsem měl v podezření já. Určil jsem je tedy sám. Dva bez odporu souhlasili, třetí, právě onen majitel Boggianových novin, který se jmenoval Luciano, se začal vymlouvat, že nemůže jít, protože má nemocnou ženu.

„Je zbytečné se stavět na odpor," pravil jsem mu. „Ty, Luciano, jít musíš! A nepůjdeš-li po dobrém, odvedu tě násilím!"

Bez dalších řečí jsem ony tři oddělil od ostatních a přikázal jim, aby se ani nehnuli. Náčelníka a zbytek jeho doprovodu jsem propustil. Náčelník mne ještě požádal, abych Indiánům dovolil zajít si do chýší pro věci, ale já to přirozeně odmítl. Bylo mi jasné, že by uprchli.

Bez dalšího zdržování jsem nařídil složit stany, osedlat koně a vydat se na pochod.

Vyrazili jsme už v deset hodin dopoledne. Tři Indiány jsem rozestavil na čelo, doprostřed a do zadního voje karavany, aby spolu nemohli hovořit ani si dávat znamení. S každým z nich jel jeden z mých mužů s příkazem okamžitě střílet, kdyby se jeho svěřenec pokoušel uprchnout.

Celý den jsme sledovali indiánskou stezku, nejprve na sever, pak na severozápad a nakonec na západ. Na několika místech jsme opět spatřili staré stopy koní.

Na vodu jsme nenarazili a v pět jsme se utábořili.

Večer jsem se našich průvodců opět vyptával, ale stále odpovídali, že nic nevědí. Po dobrém s nimi nedocílím ničeho. Celou noc bude jejich stan střežit hlídka se zbraní v ruce.

Sobota 4. října

Dnes jsme po celý den pokračovali v cestě, stále rychlejším tempem, abychom do setmění dorazili na místo, kde podle tvrzení Indiánů měla být pitná voda. V pět hodin odpoledne jsme se dostali k jezeru, ale vyschlému. Průvodci jen krčili rameny a pak slíbili, že o kus dál najdeme potok. Pokračovali jsme tedy ještě více než hodinu, ale pak jsme se museli utábořit. Koně už dva dny nepili. Bylo nutno vyhledat stromy karaguatá a z nich načerpat vodu pro nás i pro zvířata.

Záhy po setmění jeden ze tří Indiánů uprchl. Přiměl jsem jeho druhy, aby ho volali, ale bylo to marné. Vydávám tedy rozkaz zvýšit ostrahu zbývajících dvou.

Neděle 5. října

Hned po rozednění jsem se vydal s jedním Indiánem na průzkum další cesty. Našli jsme ji, i když málo znatelnou, a po šesté hodině celá výprava vyrazila. Prosekávali jsme se celý den, než jsme konečně dospěli k slíbenému potůčku. Byl to však spíše kanál. Vody měl dostatek, ale byla velmi slaná. V nouzi ovšem musela stačit.

Celý večer a část noci jsem se pokoušel besedovat s Indiány po dobrém i s pohrůžkami, ale opět bezvýsledně. Luciana jsem si vzal dokonce svázaného kus dál od ležení, ale dověděl jsem se jen novou pohádku.

„Nevím o panu Boggianim a jeho průvodci nic. Je tomu už rok, co jsem přišel z Los Medanos. Noviny, které jste u mne viděl, mi dal Giorgio. Řekl mi, že je koupil ve Fuerte Olimpu. Nevím, zda lhal, a nevím, kde nyní je. Na můj kmen totiž přišly těžké nemoci a všichni jsme se rozprchli do pralesů. Navrátili jsme se až po čtyřech úplňcích, ale nesešli jsme se už všichni. Vím, že tehdy zpozoroval jeden náš lovec v blátě stopy koní i stopy jiných Čamakoků. Sledoval je až k velikému jezeru Octá. Viděl, že u jezera se Čamakokové i běloši zdrželi dlouho. Cestou objevil rovněž několik chýší teprve nedávno opuštěných. Jejich obyvatelé se asi k putujícím Čamakokům připojili. Onen lovec mi tohle po návratu vyprávěl. Víc však nevím."

„Kde se nachází to velké jezero?"

Ukázal rukou k jihu.

„Proč jsi nás nevedl touto cestou?"

„Protože je velmi zdlouhavá. Ale přejete-li si, půjdeme po ní. Možná že ti dva vaši lidé jsou ještě naživu. Čamakokové křesťanům neubližují. Myslím, že asi za dva dny můžeme přijít k vesnici náčelníka Degréa. Ten by měl vědět, kde jsou."

Pondělí 6. října

Dnes od rána pochodujeme podle Lucianova líčení. Osm mužů prosekává cestu po jižní straně kanálu, ale podařilo se nám postoupit jen o několik mil. V poledne jsme zastřelili tygra a naobědvali jsme se. Pak jsme postupovali stejně obtížně dál. O půl sedmé večer jsme dosáhli bažiny a utábořili jsme se.

Po setmění se přihnal silný vichr a bouře. Prší dosud.

Úterý 7. října

Pršelo celou noc a ještě ráno. To bylo pro nás velmi výhodné. Chopili jsme se všeho, co mohlo posloužit k zachycení vody. Jak dlouho už polykáme jen zahnívající a slané močály!

Dopoledne jsem zastřelil jelena, kterého jsme snědli, a v jedenáct jsme si začali klestit cestu dál.

Po druhé hodině jsme konečně dospěli k cestě, o které zřejmě mluvil Luciano. Byla velmi široká a v dřívější době musela být značně frekventovaná. Spěchali jsme vpřed solným krajem opět bez vody. Ani stromy karaguatá už tu nerostou. Navečer jsme se museli utábořit v pralese bez pastvy a bez vody.

Středa 8. října

Za svítání jsme žízniví vyrazili. K deváté hodině jsme objevili trochu trávy a několik stromů karaguatá. Zvířata se poněkud nasytila a všichni jsme uhasili žízeň.

K večeru, když jsme opouštěli kraj, kde rostou karaguatá, mne Indiáni upozornili, že nejméně po celý zítřejší den nenarazíme ani na pastvu, ani na vodu. Utábořili jsme se tedy, abychom si přes noc řádně odpočinuli a mohli nabrat na svízelnou cestu alespoň malou zásobu vody.

Koně začínají být vyčerpáni. Muly odolávají výborně. Jsou stále svěží a silné jako na počátku cesty.

Čtvrtek 9. října

Po celý den jsme postupovali vyprahlou solnou krajinou. Skrovná zásoba vody je vyčerpána a ani v místě, kde tábořím, není co pít.

Indiáni tvrdí, že za dva dny můžeme dorazit k laguně, nenalezneme-li zítra dopoledne trochu vody v bažině na jih odtud.

Pátek 10. října

Ani dnes jsme se nedostali k vodě. Také vesnice náčelníka Degréa, kterou mi Luciano při nedělním nočním rozhovoru sliboval za dva dny, není v dohledu.

Ve dvě hodiny odpoledne padlo osm našich koní vysílením. Už osmačtyřicet hodin nežrali ani nepili.

Nic kromě hořkého maté jsme však nepili ani my. Dva z mých mužů zůstali pozadu, protože už nemohli přemoci žízeň.

Také oba Indiáni jsou už na pokraji zhroucení z hladu a žízně.

Vzezření několika mých druhů připomíná mrtvoly: vpadlé oči, vyschlé rty, vyhublé skráně. Dva či tři už nemohou ani srozumitelně mluvit. Rozhodl jsem se pro krátký odpočinek, ale vyrazíme ještě před svítáním. K vodě se musíme dostat za chládku.

Sobota 11. října

Žízní jsme nemohli ani spát. Promyslel jsem všechno ještě jednou, a protože nebyla jistota, že sliby Indiánů jsou reálné, rozhodl jsem se spolu se svými druhy vrátit na místo, kde jsme opustili stromy karaguatá. Budeme postupovat co nejrychleji, jak kdo dokáže. První, kdo dorazí na místo, nachytá vodu a bude spěchat zpátky na pomoc druhům.

Vyrazili jsme ještě v noci. Jel jsem v zadním voji a povzbuzoval ty, kteří zůstali pozadu.

Za dvě hodiny spadl jeden muž z koně, druhý ztratil klobouk a neměl sílu slézt a zvednout ho ze země, třetí ztratil zbraň. Na konci malé savany nebyli čtyři muži s to pokračovat v cestě a vrhli se pod stinné stromy. Dovolil jsem, aby zůstali na místě, a slíbil, že pošlu pomoc, jakmile to bude možné. Dopoledne jsme přijeli k bažině. Dýkami jsme vyhloubili asi metrovou jámu. Objevil se v ní hořce slaný kal, ale žízeň byla tak palčivá, že jsme ho pili. Stalo se, co se stát muselo: Bahnitá voda nám způsobila velký průjem a zbavila nás zbytku sil.

Zcela vyčerpaní jsme konečně spatřili karaguaty. Všichni se k nim vrhli. Chtěli jen pít a pít. Žaludek však vodu nepřijal a vyvrhl ji. Bylo to zvláštní. Více než šedesát hodin jsme bez jídla a pití, a tělo to náhlé osvěžení nesnese!

Po dvou třech hodinách však byli první tři schopni vrátit se se dvěma demižóny vody naproti druhům, kteří zůstali pozadu.

V šest odpoledne se první opozdilci začali vracet. Cestou posbírali ještě nejdůležitější věci, které jsme poztráceli.

Uvědomujeme si, že za své životy vděčíme mulám. Žádná z nich nepadla vyčerpáním.

Neděle 12. října

K ránu se objevilo pět z dvanácti koní, kteří zůstali pozadu. S ostatními až na jednoho jsme se shledali během dne. Neshledali jsme se už ale s jedním ze dvou zbývajících Indiánů, zůstal pouze Luciano, kterého jsem, sám na pokraji sil, přece jen uhlídal.

Vidím, že nebude možné pokračovat v cestě s celým osazenstvem. Máme málo potravy i vody. Zítra budu tedy pokračovat v pátrání s pěti nejzdatnějšími a s Lucianem. Zbytek výpravy pojede pomalu za námi, v našich stopách, a až narazí na první vodu, utáboří se tam a bude nás očekávat do konce října. Nevrátíme-li se, odjede těchto pět mužů do Asunciónu.

Pondělí 13. října

Dnes brzy ráno jsem se vydal s pěti muži opět původní cestou. Odpoledne

jsme z ní poněkud uhnuli, protože Luciano tvrdil, že dál západním směrem je několik indiánských studní. K večeru jsme na první studni skutečně narazili, avšak nazelenalá voda nebyla pro přísernou chuť vůbec k pití.

Luciano tvrdí, že ani v dalších studních nebude voda lepší. Žízeň nás opět začíná sužovat, ale jsme rozhodnuti se nevzdat.

Úterý 14. října

Plahočili jsme se po celý den. Luciano měl výjimečně pravdu, voda v dalších studních nebyla požívatelná. Máme už jen malou zásobu a nikdo nemůže říci, kdy se dostatečně napijeme.

Teď navečer se přiblížil k našim ohňům tygr, ale stačil uprchnout dřív, než jsme byli s to vystřelit.

Před setměním jsem s Lucianem zkoumal okolí. Nalezli jsme místo, kde bylo před delším časem tábořiště. Objevili jsme několik límečků ke košilím, část kalhot, na nichž byla dokonce i značka firmy, ale nečitelná.

Poblíž jsme spatřili také indiánskou mohylu. Hlína byla zřejmě navršena před nedávnem.

Na kmen jednoho velkého stromu jsem učinil zápis: J. F. Cancio 10 – 14 – 902. Podobné jsem vyryl už na několika místech v minulých dnech.

Večer jsem se opět dal do hovoru s Lucianem. Viděl, že se nehodlám vzdát, a ačkoliv jsem mu opět pohrozil, že ho odvedu jako zajatce do Asunciónu, ničeho jsem nedosáhl.

Středa 15. října

Dnes jsme po celý den pokračovali v nesnesitelném vedru rozžhaveným solným údolím. K večeru jsme v dálce uviděli kouř jako od požáru.

Luciano tvrdí, že jsou to tábořiště Indiánů Sanapaná. Nevěřím mu, protože po celou výpravu mne tento Indián jen podvádí, nikdy neřekne pravdu, vodí mne a mé lidi nejhroznější krajinou s bahnitou a slanou vodou se zřejmým cílem zničit nás nebo alespoň odradit od dalšího průzkumu.

„Nejsi nic jiného než velký ničema. Stále podvádíš a doufáš, že se ti nakonec podaří nás opustit. Je konec. Odnynějška s tebou budu jednat, jak zasloužíš!“

A vydal jsem rozkaz, aby ho svázali. Jsem zvědav, zda do rána zmoudří.

Čtvrtek 16. října

Luciano nezmoudřel. Hned ráno, když jsme pili maté, lhal mi znovu, znovu mluvil v rozporu s předchozími údaji. Naříkal sice a v portugalštině mne zapřísahal, že právě ti dva Indiáni, kteří nám uprchli, věděli všechno, jenže já už mu nemohl věřit pomalu ani to, že se jmenuje Luciano. Potrestal jsem ho tím, že dále musel jít pěšky, přivázán k jedné z mul.

Pátek 17. října

Luciano zmoudřel. Trvalo to sice ještě skoro celý den, a bylo třeba nových hrozeb, ale nakonec se rozpovídal.

Nejenže přiznal, že nás schválně vodil krajem, kde nebyla voda, což mne velmi rozhořčilo, ale vyprávěl také o Boggianim.

„Bílý náčelník Boggiani byl zabit vousatými. Musel s nimi mnoho bojovat a zemřeli také mnozí Čamakokové."

„Proč s nimi bojoval? Zase mi začínáš lhát?"

„Ne, pane, nebudu lhát. Pan Boggiani se oženil s mladou a velmi krásnou Indiánkou. Když v noci spali spolu v hamace, zahaleni sítí proti moskytům, vtrhli barbudos do jeho ležení a dali mu ránu palicí do hlavy."

„Tu dívku také zabili?"

„Ne, pane, té se podařilo uprchnout."

„Vidíš, že jsi lhal, když jsi před chvílí tvrdil, že Boggiani bojoval s vousatými... A Boggianiho druh byl zabit také?"

„Ne, pane, ten žije v táboře náčelníka Degréa."

„Jak je možné, že nebyl zabit s Boggianim?"

„On se, pane, také oženil s Indiánkou, ale ve chvíli přepadu spal s ní na druhém konci ležení. Tak se mu podařilo prchnout."

„Kde jsou ostatky Boggianiho?"

„Čamakokové je pohřbili na tom místě. Část jeho věcí byla pohřbena s ním, zbytek má pan Gavilan, jeho druh."

„Proč potom, když je živ, nepřišel Gavilan k řece Paraguay a nedal o tom svým bratřím zprávu?"

„Má strach ze svých krajanů, protože neochránil pana Boggianiho, a také jeho manželka ho nechce pustit..."

Bylo mi jasné, že jeho fantazie už zase pracuje na plné obrátky, a tak jsem na něho uhodil:

„Znáš přesné místo, kde je Boggiani pohřben?"

„Ano."

„Proč jsi neřekl tohle všechno hned?"

„Protože jsem to všechno zapomněl!"

Vychytralost tohoto Indiána byla neuvěřitelná. Na všechno zná odpověď, nerozmýšlí se, vychrlí ji bez váhání. Pravdu i lež. Jak to od sebe oddělit?

Zeptal jsem se ještě, za jak dlouhou dobu budeme na místě, kde je Boggiani pohřben.

„Za šest dní, pane," odpověděl opět bez mrknutí oka.

Sobota 18. října

Po nočním odpočinku jsme se vydali na pochod brzy ráno. Každý jsme měli ještě 200 nábojů.

Bez zvláštních příhod jsme po 18. hodině přijeli na místo, kde byla voda, i když nijak valná. Chtěl jsem ji nechat převařit, ale překvapila nás tropická bouře s krupobitím. Pro okamžitou potřebu jsme tedy vodu měli.

Po večeři jsem se zeptal Luciana, zda bude voda cestou k Boggianiho hrobu.

„Na cestě jsou čtyři prameny," odpověděl bez zaváhání.

„Bude ve všech voda?"

„Kdoví!" pokrčil rameny. „Byl jsem tu jen jednou a to už je moc dávno."

„A jak tedy víš, kde je Boggiani pohřben?"

„Jiní Indiáni mi to řekli."

Viděl jsem, že nemá význam v rozhovoru pokračovat, a uložili jsme se ke spánku.

Neděle 19. října

Dnes jsme po celý den sledovali stezku, která se brzy ponořila do pralesa jako široká a pohodlná cesta. Pochopil jsem, že ji vysekal Boggiani, aby se tudy dalo jet koňmo. Také podle řezu větví to bylo zřejmé. Se dvěma přestávkami k jídlu a několika minutovými zastaveními, když jsme ochutnávali odpornou vodu, již jsme tu a tam uviděli, jsme pochodovali až do půlnoci. Urazili jsme dobrých deset mil, cestami většinou tak pohodlnými, že by jimi projel i menší vůz.

Za měsíčního svitu jsme se dostali k místu, kde měl podle Luciana být první z pramenů. Skutečně jsme objevili asi tři metry hlubokou a deset čtvereních metrů velkou jámu, ale byla zapadána listím a zemí a voda v ní nebyla.

Luciano tvrdil, že kdybychom chvíli hrabali, vodu nalezneme. Protože se sám dal do práce první, následovali jsme jeho příkladu, a vodu jsme skutečně našli.

Když jsme skončili napájení zvířat, svítalo.

Pondělí 20. října

Luciano se překonal. Nevím, zda to způsobily mé hrozby či zda v tom původně byla nějaká nová rafinovanost, ale dnes ráno mi sám řekl, že odpoledne dorazíme na místo, kde byl Boggiani zabit.

Příliš jsem mu nevěřil, ale přesto jsem všechny vybídl k největšímu spěchu, jako bych mohl nebohému cestovateli ještě nějak pomoci.

Těsně před 12. hodinou polední mne Luciano zavolal a řekl, že jsme na místě. Sestoupil jsem z koně a pokračovali jsme pěšky. Šel přede mnou a tvářil se, jako by pátral podle něčího návodu a usilovně hledal místo, které mu někdo popsal.

„Musí to být někde zde," pravil po chvíli bezvýsledného „pátrání".

„Podle čeho tak smýšlíš?"

„Druzí Čamakokové mi to místo popsali. Tady museli pana Boggianiho barbudos zabít, tady někde..."

Sledoval jsem chvíli jeho komedii. Následován mnou a ostatními mými muži vyvedl nás najednou na prostranství, kde stálo několik opuštěných chatrčí. Luciano se zastavil a upřeně hleděl na zem.

„Zde leží tvůj bratr, pane," pravil pateticky.

Na místě bylo pohozeno několik lidských kostí. Jeden z mužů začal odkrývat hrob, ostatní prohledávali chatrče. Našli několik dalších kostí, podstavec fotografického přístroje, několik fotografických desek, injekční stříkačku, pergamenovou trubičku a gumu na gumování. V hrobě, udělaném zcela zřejmě nedávno, byla lebka a zbytek kostry. Jáma byla jen asi 20 cm hluboká, okrouhlá, její průměr nebyl větší než 50 cm.

Lebka jevila stopu po ráně, byla rozštípnutá. Zkoumal jsem ji, ale nemohl

jsem určit, zda je to lebka Boggianiho, i když jsem ho znal. Pak mne zaujaly zuby. Boggiani měl krásný zdravý chrup – a tyto zbytky prozradily, že zde byl pohřben někdo jiný. Také mne mátl fakt, že jsme našli o jednu pažní kost víc.

„Nevidím věci, které podle tebe byly pohřbeny s mrtvým," řekl jsem Lucianovi. „A zdá se mi, že to není ani Boggianiho hrob!"

„Nevím, pane, nevím nic, to druzí Čamakokové mi o tom povídali..."

Dostal jsem strašnou zlost a namířil jsem na něj svou vinčestrovku.

„Osvěžím tvou paměť, podvodníku!"

„Ne, pane, zadržte zbraň! Půjdu ještě hledat!"

Nebylo ani třeba hledat dlouho. Luciano požádal o dýku a začal hrabat, přímo pod našima nohama. Za okamžik se objevil fotografický přístroj, několik desek a tuba s léky. Pak už ale nic, i když Luciano ještě předstíral další hrabání. Znovu jsem ho výhrůžně pobídl. Poodešel několik kroků a vyhrabal několik kusů novin a pouzdro na injekční stříkačku.

„A kde jsou hodinky, buzola, pušky...?"

„Nevím, pane, nic už nenajdu."

„Že nenajdeš?" znovu jsem namířil puškou na jeho hruď. „Ani když ti povím, že tohle nejsou pozůstatky Boggianiho, ale jeho druha Gavilana?"

Luciano zbledl jako stěna.

„Není pravda," pokračoval jsem, „že Gavilan je živ. Zase jsi mi lhal. Zabili jste oba bílé muže, a ty mi okamžitě ukážeš pozůstatky Boggianiho, nebo učiním konec tvému psímu životu!"

„Nestřílejte, pane, pojďte za mnou," Lucianovy prosby přešly v pláč.

Následovali jsme ho. Neuplynulo ani pět minut, a začali jsme nacházet po lese rozházené další lidské kosti i lebku, kterou jsem ihned identifikoval jako Boggianiho. Pozůstatky byly roztroušeny v kruhu o průměru asi 200 metrů. Dravé ptactvo a šelmy je roznesly, protože vrahové Boggianiho tělo nepohřbili.

Přicházela noc. Zhotovili jsme narychlo dva kříže a každý z nich zarazili v místě, kde byla nalezena lebka obětí. Pak jsme naložili všechny pozůstatky a hned nato jsme se s lítostí v srdcích z místa tragédie vzdálili, abychom alespoň do půlnoci dospěli k vodě.

Jsme tak vysíleni, že nepostavíme ani stráže. Myslím ale, že prožité okamžiky mi stejně nedovolí usnout.

Úterý 21. října

Noc proběhla naštěstí bez potíží.

Ráno bylo chladné, ale přesto jsme se vydali brzy na pochod. Hnal nás hlad. V těchto místech nebylo možno nic ulovit.

Přestože jsme spěchali, nepodařilo se nám získat kromě kořínků rostlin nic k jídlu až do samého večera. Usínáme opět hladoví.

Středa 22. října

Teprve dnes kolem poledne se na nás usmálo štěstí. Dorazili jsme do kraje bohatšího na zvěř. Skolili jsme jednoho tygra a několik drobných savců a měli jsme pravé hody.

Teď navečer jsme dorazili k vydatnému prameni a utábořili jsme se.

Čtvrtek 23. října

Dnes jsme pokračovali ještě několik hodin nepříliš vlídnou krajinou. Pak mi Luciano na několikrát opakovaný dotaz řekl, že Boggiani putoval cestou, která není daleko. Zanedlouho jsme na ní skutečně stáli.

„Kam tudy přijdeme?" zeptal jsem se Luciana.

„Do tábora kapitána Degréa."

„Za kolik dní tam dojedeme?"

„Za den a půl."

Znovu mne popadl vztek, ale nechtěl už jsem se zlobit.

Nějakou dobu jsme jeli mlčky po Boggianiho stopě. Byl bych rád překvapil Čamakoky v jejich táboře, protože tam – jak Luciano naznačil, musely být zbraně, buzola, hodinky a mapy.

Navečer jsme objevili jeden z Boggianiho táborů. Našli jsme kůly, které zajišťovaly jeho stany a sloužily k uvazování koní. Rostou tu také karaguatá, proto jsme se utábořili.

Je tu však množství komárů, nevím, jak budeme spát.

Pátek 24. října

Moje tušení bylo správné, noc nestála za nic. Komáři štípali tak, že jsme nemohli usnout. Naštěstí začal už po druhé hodině v noci svítit veliký měsíc, a tak jsme vypili trochu maté, osedlali koně a dali se na cestu východním směrem.

Luciano je lhář, jakého ani mezi Indiány hned tak nenajdete. Ještě ráno tvrdil, že široko daleko neobjevíme vodu, a přece jsme už v sedm hodin přijeli k překrásné laguně obklopené šťavnatými loukami. První jsem ji spatřil já a rychle jsem se obrátil na Luciana, skrytého dosud v pralesním houští.

„Je v těchto končinách voda nebo není?"

„Není," odpověděl s největším klidem.

Jenom jsem zakroutil hlavou. Co jsem měl jiného dělat! Radost z vody a z žírné pastvy pro naše zvířata byla tak veliká, že jsem se ani zlobit nemohl. Už téměř dva měsíce jsme nepili tak dobrou vodu.

Sobota 25. října

Jen neradi jsme se ráno s lagunou loučili. Protože jsme ale chtěli překvapit Čamakoky v jejich táboře, nesměli jsme otálet.

Jeli jsme téměř do půlnoci. A teď jsme tam, kde jsme chtěli být, jenže Indiáni toto ležení – zřejmě před několika hodinami – vyklidili.

Zeptal jsem se Luciana, kam asi odešli. Řekl, že bychom je pravděpodobně nedostihli, protože ti dva, kteří nás spolu s ním provázeli a uprchli, vyprávěli asi náčelníkům vesnic bůhvíco, a všichni Čamakokové teď opustili své tábory a jsou na útěku.

„Takže nemají čisté svědomí. A tys mi lhal i v této věci. Boggianiho i Gavilana zabili Čamakokové!"

Luciano dostal opět strach, a tak jsem ho podrobil poslednímu výslechu, který zde přesně reprodukuju.

„Kolik vašich průvodců měl Boggiani a jak se jmenovali?“

„Bylo jich pět: Zé, Domingo, Serabrietá, Oró a Quelé.“

„Kolik dní potřeboval Boggiani, než dojel z Los Medanos k první indiánské vesnici?“

„Jeden úplněk.“

„Prchli Čamakokové když přijel nebo ho přátelsky přijali?“

„Neprchli, byli velmi spokojení, daroval jim mnoho věcí a také od nich koupil různé předměty: sítě, kamenné sekery, kopí, šípy, luky.“

„Kolik měsíců s Čamakoky žil a co jedl?“

„Dva a půl úplňku, a jedl želvy, osiero (chléb z mouky, vyrobené ze stromů algarobbo), ryby a takové věci.“

„Kdo mu to vše dodával?“

„Čamakokové.“

„Kdo prosekával stezky?“

„Všechno dělali Čamakokové.“

„Platil jim Boggiani, aby pracovali?“

„Ano, platil. Za každou prosekanou cestu jim dával plátno. Byl velmi hodný a Čamakoky velmi miloval.“

„Proč ho tedy zabili?“

„Aby mu vzali koně a ostatní věci, které měl.“

„Jak ho zabili?“

„Šel na lov se třemi Indiány, kteří ho při jízdě udeřili kyjem do hlavy. Když padl na zem, dobili ho.“

„Vzali mu oděv a osobní věci?“

„Ano, všechny.“

„A Gavilan svého druha nebránil?“

„Ne, neměl čas. Dva Čamakokové ho ubili současně s Boggianim.“

„Jak?“

„Seděl právě u ohně a jedl. Zasáhli ho do hlavy zezadu kyjem. Zemřel hned.“

„Co se stalo s jeho svršky?“

„Všechno svlékli a vzali.“

„Pohřbili Čamakokové své oběti?“

„Ne. Oba běloši zůstali ležet na zemi.“

„Proč je nezahrabali?“

„Měli strach.“

„Jak to, že Gavilanovy kosti jsme našli v jamce?“

„Potom co havrani ho měli za pokrm, pohřbili Čamakokové kosti.“

„Proč nepohřbili také kosti Boggianiho?“

„Jeden z Indiánů to nechtěl.“

„Proč?“

„Protože pan Boggiani se oženil s Indiánkou, kterou on měl také rád.“

„Co se stalo s koňmi a veškerým majetkem obou bělochů?“

„Čamakokové si je rozdělili mezi sebe.“

„A mapy?“

„Také si je rozdělili.“

„K čemu jim mohou být?

„Dělají si z nich zátky při nabíjení pušek.“

„Fotografie Boggiani neměl?“

„Měl jich mnoho.“

„Co se s nimi stalo?“

„Některé Indiáni zničili, některé zahrabali do země a některé ještě uchovávají.“

Tímto bodem jsem výslech ukončil.

Pondělí 27. října

Po celou neděli i dnešní den jsme ještě zůstali na stejném místě, abychom si odpočinuli a aby se zotavila i naše zvířata. Nalovili jsme mnoho zvěře, a protože i pěkně sprchlo, byl to odpočinek vydatný.

Úterý 28. října

Dnes jsme se už za rozbřesku vydali na zpáteční cestu. Asi o půl dvanácté mi Luciano, který se už zřejmě nebál, ukázal místo, kde Boggiani rovněž tábořil a kde strávil několik dnů.

Našli jsme tam pár řemínkových bot, zavěšených na jednom ze stromů, pod nímž byl stolek sroubený z několika kusů dřeva.

Sobota 1. listopadu

Uplynulé dny mílely bez zvláštních událostí. Měli jsme dobrý lov a cesta byla prosta nepříjemností. Dnes jsme asi v jedenáct hodin dopoledne jeli kolem laguny Patanoheté. Utábořili jsme se k odpočinku. Vyprali jsme si všechny své věci, protože po celou dobu naší pouti jsme neměli takřka možnost ani se pořádně umýt.

Úterý 4. listopadu

Dnes kolem šesté hodiny jsme konečně dorazili na farmu pana Alberta Casada na latifundiích Los Medanos.

Jakmile dostane pan Casado zprávu o našem příjezdu, má pro nás poslat svůj parníček.

Pátek 7. listopadu

Včera parníček přijel, nalodili jsme se a kapitán s námi vyplul do Puerto Casada, kde jsme se dnes vylodili.

Několik dnů budeme odpočívat a čekat na příjezd parníku *Posadas*, který nás dopraví do Asunciónu…